

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 7/8, jaargang 6, juli/augustus 2006

Uitgave: 10 PBC's/PSO's. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Nog net voor haar onvoorziene vertrek *rapporteerde* staatssecretaris **Medy van der Laan** de Tweede Kamer over de voortgang van de bibliotheekvernieuwing. Er moet nog *het nodige* gebeuren. Gaat het nieuwe kabinet dat volgend jaar ook doen?

De openbare bibliotheekwereld heeft nog *weinig zicht* op de door OCW voorgenomen **integratie van het blindenbibliotheekwerk** in het openbare bibliotheekwerk. Uit het verslag van een door de VOB gehouden brainstormsessie blijkt dat er nog aanzienlijke scepsis heerst over de wil en het vermogen de integratie te realiseren.

Welke **prestatie-indicatoren en kengetallen** gaan we hanteren voor de nieuwe basisbibliotheken? Een *stuurgroep* met een *projectorganisatie*, twee *werkgroepen* en een *extern bureau* formuleren voorstellen.

De Museumvereniging wil een **integrale aanpak van onderwijs en cultuur**. Een pleidooi voor een *minister van Cultuur*.

Meer in deze Nieuwsbrief.

Wim Keizer
8 augustus 2006

"Aanzienlijke scepsis over integratie van blindenbibliotheken"

Ongeveer 70 belanghebbenden bij de integratie van het blindenbibliotheekwerk in het openbare bibliotheekwerk toonden in mei "aanzienlijke scepsis over de wil en het vermogen het geschetste toekomstbeeld te realiseren". Dat toekomstbeeld is een netwerk vanuit een centraal dienstverleningspunt, zodat minimaal de kwaliteit van het huidige blindenbibliotheekwerk wordt

gehandhaafd (of, bij een goede organisatie, zelfs verbeterd wordt).

"Zicht op samenwerking"

Dit staat te lezen in een notitie *Zicht op samenwerking*: uitkomsten van een brainstormsessie tijdens een door de VOB georganiseerde startmanifestatie "integratie blindenbibliotheekwerk" op 23 mei 2006.

Er waren 10 discussiegroepen van elk ca. 7 personen. Er waren 3 vragenrondes:

1. Hoe kunnen we op de beste manier vormgeven aan de integratie?
2. Welke van de geformuleerde ideeën vinden we de beste?
3. Welke belemmeringen en bedreigingen zien we?

Kosten en tijd

Over de laatste vraag merkt het rapport op dat er een *aanzienlijke scepsis* heerst. "De kosten zijn het grootste probleem volgens de deelnemers, maar ook de beschikbare tijd en capaciteit worden als ernstige belemmeringen gezien. Dit beperkt de inzet van de huidige medewerkers.

Daarnaast, maar ook mede daardoor, klinkt er twijfel door in de antwoorden over de wil van betrokkenen om de integratie van het blindenbibliotheekwerk in het stelsel van openbare bibliotheken tot een succes te maken, dit ondanks de opdracht voor de integratie die door de staatssecretaris is verstrekt.

Het gevaar van desinteresse en demotivatie van de medewerkers wordt als serieus ervaren. Opmerkingen van deze strekking zijn bij veel van de onderwerpen gemaakt. Dit op zich lijkt de grootste bedreiging voor de realisatie te vormen.

Het creëren van draagvlak voor de gewenste veranderingen verdient daarom serieuze aandacht; het is een noodzakelijke voorwaarde voor succes", aldus het rapport.

Zes beste ideeën

Als antwoorden op de eerste twee vragenrondes kwamen als zes hoogst gewaardeerde ideeën naar voren:

1. Websites aanpassen van bibliotheken voor blinden en slechtzienden; voorwaarde voor informatieverstrekking (publiciteit);
2. Voorlichting en scholing geven aan bibliothecarissen (publiciteit);
3. De manier van ontsluiting van de collectie is heel belangrijk; in alle leesvormen (collectievorming);
4. Zo spoedig mogelijk met de bestaande gebruikers communiceren; geef hen zekerheid over de dienstverlening (publiciteit);
5. Voorkomen dat bestaande kennis over de doelgroepen verloren gaat (Netwerk en servicemodel);
6. Bovenop de basiscollectie braille de mogelijkheid bieden voor "on demand" (collectievorming).

Hieraan voegt het rapport als N.B. toe: "Opmerkelijk is dat 3 van de 6 ideeën betrekking hebben op het thema "publiciteit". Dit wordt door de deelnemers dus gezien als een belangrijke kritische succesfactor. De gebruikers, voor wie we "het doen", komen we hieronder pas tegen op plaats 11". (n.l.: "Vertegenwoordigers van de verschillende doelgroepen en partijen opnemen in een klankbordgroep").

Operationeel plan 1 oktober

De resultaten van de brainstormsessie worden meegenomen in het *Operationeel plan* dat de VOB 1 oktober 2006 aan OCW zal aanbieden.

De hele tekst van *Zicht op samenwerking* staat op www.debibliotheken.nl onder Nieuwsarchief juli.

Medy van der Laan: "Afloop van processen is beperkt te beïnvloeden"

"De onderzoeksuitkomsten tonen velerlei nuances. Bij de interpretatie daarvan moet rekening worden gehouden met het veelomvattende karakter van de operatie, dat een groot beroep doet op het veranderingsvermogen van partijen. Ook dient in oenschouw te worden genomen dat het

gedecentraliseerde karakter van de bibliotheeksector de mate beperkt waarin het voor partijen mogelijk is de afloop van processen te beïnvloeden".

Dat schreef staatssecretaris **Medy van der Laan** op 31 mei 2006 aan de Tweede Kamer in een *voortgangsrapportage* over de bibliotheekvernieuwing, vlak voordat haar naam- en partijgenoot **Lousewies** een einde maakte aan Medy's bemoeienissen met o.a. de bibliotheekvernieuwing. In kranten werd wel een terugblik gegeven op haar beleid t.a.v. de omroepen, de musea en de cultuur, maar het woord *bibliotheekvernieuwing* heb ik niet gesignaleerd. Van der Laan schrijft ook zelf in haar brief dat er behoefte is aan *maatschappelijke agendering*. Haar brief aan de Kamer is, zonder dat zij het wist, tevens afscheidsbrief. Minister **Maria van der Hoeven** doet cultuur en media er nu bij.

Monitor 2005

In haar brief verwijst Van der Laan naar de Monitor 2005 van het Procesbureau (een samenvatting stond in het oktobernummer 2005 van de Nieuwsbrief *). De algemene conclusie was dat er veel is bereikt, maar dat er ook nog *het nodige* moet gebeuren.

PBC's: veel nadenken en overleggen

T.a.v. de PBC's schrijft de staatssecretaris: "Met betrekking tot de omvorming van de PBC's zijn in de vier noordelijke provincies de contouren van de PBC-nieuwe-stijl al zichtbaar. In de overige provincies moet nog veel worden nagedacht en overlegd. Op het terrein van de netwerkvorming is Friesland het verst gevorderd. In de meeste provincies is het denk- en besluitvormingsproces nog (lang) niet afgerond".

VOB aan zet

Van der Laan schrijft dat de vorming van basisbibliotheken de komende jaren *minder aandacht* zal vragen. De herpositionering van de provinciale ondersteuningsstructuur en de totstandkoming van de provinciale bibliotheeknetwerken is zeker nog wel een belangrijk aandachtspunt op structuurgebied. Maar de komende jaren zal de aandacht toch meer uitgaan naar de inhoudelijke, voor het publiek zichtbare vernieuwing - het uiteindelijke hoofddoel. Op dit terrein is volgens Van der Laan vooral *de VOB aan zet*.

Administratieve lasten

Van der Laan schrijft ook dat er haar kritische berichten hebben bereikt over de administratieve lasten die de vernieuwingsoperatie met zich mee zou brengen. Omdat zij sterk hecht aan de vermindering van de administratieve lastendruk, heeft ze vermindering gestimuleerd, "voor zover wet- en regelgevingskaders dat toelieten". Het *format* voor de vernieuwingsagenda is vereenvoudigd en provincies is het toegestaan de financiële verantwoording van de marsroutegelden *eenmalig*, aan het eind van de convenantsperiode, te laten plaatsvinden.

Evaluatie Stuurgroep

Van der Laan heeft ook de Stuurgroep laten evalueren. Er is zeker tot eind 2007 behoefte aan "*krachtenbundeling, sturing, coördinatie en maatschappelijke agendering*". Zij zegt echter dat praktisch gezien opheffing van de Stuurgroep lopende het proces niet opportuun zou zijn. Daarom wordt de Stuurgroep *gehandhaafd* tot de einddatum van de Aanvulling van het Koepelconvenant, n.l. 31 december 2007.

Zij heeft met de Stuurgroep gesproken over *versteving van zijn agenderende rol*. De Stuurgroep moet meer doen aan versterking van het draagvlak, gezien de achterblijvende inspanningen van gemeenten en provincies.

Cruciale fase

Zij eindigt haar brief met "De operatie bevindt zich in een cruciale fase. Het komt er nu op aan het momentum niet te verliezen. Ik zal de convenantpartners blijven aanspreken op hun verantwoordelijkheden rond de gemaakte afspraken".

De volledige brief is te vinden op:

<http://www.minocw.nl/actueel/P9>.

*) Monitor samengevat t.a.v. alle partijen:

- de betrokkenheid van **de gemeenten** is te gering en te afwachtend;
- de rol van **de provincie** als regisseur zou meer profiel moeten krijgen;
- de rol van **de VOB** moet verhelderd worden;
- de rol van **de PBC's/PSO's** - die erg onzeker zijn over hun toekomst - moet verduidelijkt worden;
- de **basisbibliotheekvorming** gaat *in een aantal* gevallen moeizaam, door *een aantal* oorzaken, zoals: stadsbibliotheken zien geen meerwaarde in een fusie met kleine bibliotheken en kleine bibliotheken zijn bang verzwolgen te worden door een usurpator;

- het begrip **netwerkvorming** moet verduidelijkt worden;
- het **provinciale directeurenoverleg (PDO)** moet zich omvormen van een plaats waar min of meer vrijblijvend wordt overlegd tot een forum waar besluitvorming plaatsvindt en niet-vrijblijvende afspraken worden gemaakt over beleid en strategisch handelen.

Nationale bibliotheekpas in combinatie met CJP-pas

In haar brief aan de Tweede Kamer schrijft Medy van der Laan: "In de aanloop naar 2007 (horizon vernieuwingsoperatie) zullen gebruikers nog nadrukkelijker gaan profiteren van de bibliotheekvernieuwing. Zo zal de nationale bibliotheekpas worden ingevoerd waarmee overal in het land kan worden geleend en van huis uit alle 40 miljoen media van alle openbare bibliotheken via de eigen bibliotheek besteld kunnen worden".

Koppeling

Zij schrijft verder dat de landelijke bibliotheekpas (ontwikkeld door de VOB) in *technische zin* rijp is voor landelijke invoering en kan worden gekoppeld aan de CJP-pas (in december 2003 had Van der Laan de Kamer toegezegd dit te zullen onderzoeken). "De pas is zo ontworpen dat deze in beginsel ook voor andere organisaties, bijvoorbeeld musea en archieven, kan worden gebruikt. Het is echter aan partijen zelf om van deze mogelijkheden gebruik te maken. De VOB stimuleert het gebruik van de nieuwe bibliotheekpas, maar lokale bibliotheken beslissen zelf of zij deze invoeren".

Museumvereniging wil geen gratis musea, wel minister van Cultuur

De Museumvereniging is tegen het plan van een aantal politieke partijen (VVD, PvdA en SP) om door OCW gesubsidieerde musea gratis te maken.

In *Binnenlands Bestuur* van 4 augustus legt de voorzitter van de Museumvereniging, **Daniëlle Lokin**, uit waarom: het gevaar is dat na een opleving, zoals ook elders is aangetoond, het gebruik weer terugzakt. Dan zijn de musea veel inkomsten kwijt. Zij pleit voor een minister van Cultuur.

Cultuurkaart

Lokin: "Als je niet geïnteresseerd bent in ons nationaal erfgoed, ga je er ook niet naar toe als het gratis is. Waarbij ik er wel even op wil wijzen dat slechts in een klein aantal van de 440 bij onze vereniging aangesloten musea uitsluitend kunst te zien is. Het is volgens ons van veel groter belang dat de musea en het onderwijs gezamenlijk kinderen opvoeden op cultureel gebied en hen vertrouwd maken met musea. Mijn droom is dat iedere jonge Nederlander vanaf zijn vierde jaar een gratis cultuurkaart krijgt die hoort bij het schoolpakket. Wij maken dan educatieve programma's en zorgen voor regionale spreiding van het museumbezoek. Museumlessen moeten dus worden geïncorporeerd in het onderwijssysteem. In Frankrijk gebeurt dit al ten dele. Op die manier kweek je een relatie met heel nieuwe doelgroepen. Om zo iets in ons land te bereiken is niet eenvoudig. Onderwijs en cultuur vallen weliswaar onder hetzelfde ministerie, maar ze doen toch vooral hun eigen ding. Misschien is het wel wishful thinking, maar ik hoop echt dat er straks een minister komt die verantwoordelijkheid krijgt voor cultuur. Die zou voor de integrale benadering tussen onderwijs en cultuur kunnen zorgen, die volgens ons zeer belangrijk is".

Zachte dood

Zij zegt verder: "Het is duidelijk dat de kwestie op dit moment even nul prioriteit heeft bij de Kamer. Momenteel worden de verkiezingsprogramma's geschreven en wij zijn dus bezig onze positie onder de aandacht te brengen van de verschillende partijen. Onze indruk is dat cultuur in verkiezingsprogramma's maar een marginale rol speelt. Niemand vindt het echt belangrijk. We kunnen dus hopen dat de hele zaak een zachte dood sterft, maar als er een coalitie komt met PvdA, VVD en eventueel SP kun je er donder op zeggen dat het terugkomt op de agenda".

Bibliotheekwerk in 2011: Visie uit De Rode Hoed

VOB en Stuurgroep lieten debat- en zalen-centrum *De Rode Hoed* te Amsterdam in juni vier *besloten* brainstormsessies organiseren over de toekomst van de bibliotheek, onder

de titel: *De Bibliotheek in 2011. Visies op vernieuwing van een onmisbare voorziening*. De Stuurgroep moest van Medy van der Laan werken aan vergroting van het draagvlak voor de vernieuwing.

Landelijk, openbaar

Op *maandag 4 september* is er een *openbare*, landelijke bijeenkomst. De vier in juni gehouden sessies dienen als input daarvoor.

In juni werden uitgenodigd:

- **Cultuurdragers** (Maarten Asscher, Jo Coenen, Felix Rottenberg, Jan Wolff, Renate Dorrestein, Cathy Spierenburg, Paul Wouters, Melle Damen, Connie Palmen, Kees van Twist, Willem Jan Otten, Ad 's Gravensande, Jan Siebelink, Rem Koolhaas, Maarten Huygen, Bas Heijne, Anil Ramdas, Kader Abdolah en uit eigen kring: *Nan van Schendel, Ariëtte Skolnik en Annemieke Schoen*).
- **Ondernemers** (Larry van der Schoor, Jos Baeten, Frank van den Heuvel, Leendert Bikker, Bart Drenth, Alexander Rinnooy Kan, Peter Wakki, Fons van Westerloo, Vera Keur en uit eigen kring: *Rob Pronk en Hans Veen*).
- **Toekomstkijkers** (Hans Becker, Harry Starren, Bert Mulder, Paul Schnabel, Wim de Ridder, Dirk-Jan Abbrinigh, Pi de Bruijn, Jacob Molenaar, Erik de Zwart en uit eigen kring: *Rob Bruijnzeels en Jos Debeij*).
- **Bestuurders** (Jan Kristen, Wim Kuiper, Wim Meijer, Jan-Dirk Pruijm, Asje van Dijk, Marjet van Zuylen, Kees Schuyt, Frits Huffnagels, Klaas de Vries, Jos van Gennip, Jeltje van Nieuwenhoven en uit eigen kring: *Alexander Burgers van den Bogaert*).

Doel 4 september

Doel van de bijeenkomst op 4 september is: "verkrijgen van aandacht voor de bibliotheekfunctie bij groepen die deze aandacht normaal niet zo snel hebben. De bijeenkomst moet bijdragen aan het draagvlak voor de (vernieuwde) bibliotheekfunctie door deze op een inspirerende manier ter discussie te stellen".

Zie ook: www.rodehoed.nl.

Project "Vergelijkende bibliotheek": wat willen we weten en meten?

VOB en Procesbureau zijn, met hulp van bureau M&I/Partners, bezig met het voorbereiden van een nieuwe branche-formule voor de instrumenten

1. rekeningschema;
2. model van kostentoerekening;
3. branche-informatiesysteem (BIS) en
4. benchmarking.

Er is een projectorganisatie opgezet die wordt aangestuurd door een stuurgroep. Er zijn ook twee werkgroepen uit het veld gevormd: een werkgroep *BIS/Benchmark* en een werkgroep *Financiële standaarden*.

Kerntaken Richtlijnen

Dit alles in het kader van de nieuwe *Richtlijnen voor een basisbibliotheek* die als kerntaken noemen:

1. **Kennis- en informatievoorziening.** *De basisbibliotheek als warehouse van kennis en informatie.* Met als functies: uitlenen, laten raadplegen, vraagbemiddeling, verstrekken van (overheids-)informatie.
2. **Educatie.** *De basisbibliotheek als centrum voor ontwikkeling en educatie.* Met als functies: samenstellen van projectcollecties, studiemogelijkheden bieden, het onderwijs ondersteunen;
3. **Cultuur.** *De basisbibliotheek als encyclopedie van kunst en cultuur.* Met als functies: uitingen van intellectuele en artistieke activiteiten presenteren, historische collecties tentoonstellen, informatie verschaffen over de achtergronden van museale presentaties, tentoonstellingen en muziek- en toneeluitvoeringen.
4. **Lezen en literatuur.** *De basisbibliotheek als inspiratiebron van lezen en literatuur.* Met als functies: aanbieden van een doorlopende leeslijn en collecties, aanbieden van eenvoudige toegang tot de totale collecties in Nederland, verzorgen van literaire avonden en voordrachten.
5. **Ontmoeting en debat.** *De basisbibliotheek als podium voor ontmoeting en debat.* Met als functies: bieden van een ontmoetingsplaats voor alle groepen van de samenleving, bieden van ruimte als vrijplaats voor lokale initiatieven, organiseren van debat over maatschappelijke thema's, voorzien in voorlichting over complexe onderwerpen.

Prestaties meten

Bij de genoemde kernfuncties moeten *prestatie-indicatoren en kengetallen* benoemd worden. Daarbij moet aangegeven worden welke informatie daar voor nodig is. De vraag is in welke mate bibliotheken vergelijkbaar moeten zijn. Zijn de gegevens anoniem? Zijn de gegevens openbaar? Welke detaillering is nodig? Moet de benchmark alleen kwantitatieve gegevens bevatten of ook kwalitatieve?

De prestatie-indicatoren en de kengetallen vormen de basis voor de gegevensverzameling (BIS). De financiële instrumenten moeten hier op aansluiten.

Primaire resultaten

Primaire resultaten van het project moeten zijn:

1. Een **geactualiseerd rekeningschema**, waarbij de samenhang met het model voor kostentoerekening, BIS en het benchmarkmodel wordt gewaarborgd;
2. Een **geactualiseerd model voor kostentoerekening**, waarbij de samenhang met het rekeningschema, BIS en het benchmarkmodel wordt gewaarborgd;
3. Een **geactualiseerd BIS**, gebaseerd op een vernieuwde BIS-enquête;
4. Een **definitie van kengetallen en prestatie-indicatoren**;
5. Een **benchmarkmodel**, inclusief variabelen (afgeleid van kengetallen en prestatie-indicatoren);
6. Een **overzicht van consequenties van het benchmarkmodel** voor de overige instrumenten;
7. Een **afgeronde pilot** met enkele bibliotheken.

Pilotgroep benchmark

Wat het laatste punt betreft: nadat het benchmarksysteem is gebouwd, wordt het getest door (leden van) de werkgroep BIS/Benchmarking. De gebruikswaarde van het benchmarksysteem wordt vervolgens getoetst door een pilotgroep van bibliotheken. Dit zal plaatsvinden in het najaar van 2006. Wie mee wil doen, kan dat doorgeven aan **Carin Klompen** of **Gerard van Dijk** van de VOB. Een voorwaarde is dat de administratie redelijk bijgewerkt en op orde is, omdat het anders lastig is en veel tijd kost om het benchmarkmodel in te vullen.

Afronding

Het project moet eind 2006 zijn afgerond. Vervolgens zal het uitmonden in een voorstel voor deze nieuwe brancheformule aan de VOB-leden.

Meer informatie: www.debibliotheken.nl en www.bibliotheekvernieuwing.nl.

Intervisiebijeenkomsten Procesbureau en VOB

Procesbureau en VOB hebben een *pool voor bibliotheekvernieuwing* in het leven geroepen voor het realiseren van *collegiale kennisdeling en consultatie*. De volgende *collegiale intervisiebijeenkomst* is op 20 september.

Behandeld zullen dan worden de thema's:

- Professioneel opdrachtgeverschap door gemeenten;
- Cultureel ondernemerschap door bibliotheken.

Startbijeenkomst

De startbijeenkomst van de pool vond plaats op 16 februari. Behandeld werden de thema's:

- Gemeentelijk opdrachtgeverschap;
- Draagvlakversterking (politieke lobby);
- Versnellen van processen en oplossen van knelpunten.

Tweede bijeenkomst

De tweede bijeenkomst was op 7 juni. Toen kwamen aan de orde:

- Budgetsubsiëring;
- Inrichting front- en backoffice basis-bibliotheek.

De deelnemerslijst bestaat uit een mix van BB-directeuren, bibliothecarissen, gemeente-ambtenaren, VNG-vertegenwoordigers, VOB-functionarissen, Procesbureau-functionarissen en organisatieadviseurs.

Meer informatie (impressies 16 februari en 7 juni en vooraankondiging 20 september): www.bibliotheekvernieuwing.nl.

Procesbureau en VOB naar provincies; plan provinciale netwerken op komst

Wim Kamerman, hoofd Procesbureau, en een VOB-vertegenwoordiger praten met de provinciale ambtenaren (coördinatoren) over de *beleidsprioriteiten van de provinciale marsrouteplannen 2007*. Dat meldt **Jan-Ewout van der Putten**, secretaris/directeur VOB, in een brief van 2 augustus aan "de provinciale directieoverleggen" ("de PDO's").

Er is een notitie meegezonden, die in grote lijnen de al eerder door de VOB via het Procesbureau bij de provincies ingebrachte programmalijnen volgt.

De beleidsprioriteiten van de nieuwe notitie bestaan uit:

1. Collectiebeleid, met zwaartepuntfuncties;
2. Digitale Bibliotheek;
3. Kwaliteit van dienstverlening;
4. Functionele verbreding;
5. Provinciale netwerkvorming gereed voor eind 2007.

Provinciale netwerkvorming

Wat het laatste punt betreft is dit een *voorwaarde* voor de andere 4.

Het is het de bedoeling in oktober een werkconferentie te organiseren die elementen oplevert voor een *uitwerkingsplan* dat door alle partijen (VNG, IPO, OCW en VOB) wordt gedragen.

Volgens de notitie zijn de betrokken partijen: IPO/provinciale coördinatoren, VOB/provinciale bibliotheeknetwerken, VNG/gemeenten en OCW.

Elementen

Uitwerkingselementen zijn:

- Vaststellen van de onderwerpen/functies die het provinciale bibliotheeknetwerk (PBN) tenminste dient te vervullen;
- Vaststellen van de eindverantwoordelijke organisatie (Wie is het aanspreekpunt - *boardroom*)?
- Vaststellen van de taken en verantwoordelijkheden van de bibliotheekorganisaties in het PBN (BB, PDO, PSO), met inbegrip van sturing en financiering;
- Vaststellen van de bestuurlijke betrokkenheid (gemeenten en provincie) bij het PBN;
- Vaststellen wat de verhouding is van de PBN-en onderling;

- Vaststellen van de verhouding van de PBN-en met het landelijke beleid, i.c. de positie van de VOB;
- Vorming van een functionele en compatibele infrastructuur, die als platform kan dienen voor inhoudelijke toepassingen (landelijke bibliotheekkaart, uitvoering collectieafspraken, digitale diensten).

Signalering

Positieve waardering hybride organisaties

"Hybride organisaties zijn interessant, omdat ze van nature eigenwijze voorlopers zijn. Sociale ondernemers zijn het, met een scherp oog voor de problemen die nog niet passen in beleidscategorieën van overheden".

Dat zegt **Wim van de Donk**, hoogleraar Maatschappelijke bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg en voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, in een interview in de *Staatscourant* van 2 juni 2006.

Aanleiding is het verschijnen van de bundel *Meervoudig bestuur; publieke dienstverlening door hybride organisaties* *). Van de Donk is medesamensteller.

Tot nu toe werd tegen hybride organisaties (zoals ziekenhuizen, universiteiten, woningbouwcorporaties) nogal negatief aangekeken. (Ook t.a.v. de PBC's/PSO's rijst regelmatig de vraag: zijn ze nu primair *taakorganisaties* die in het verlengde en met subsidie van overheden nuttige, ideële dingen doen, of zijn ze *marktorganisaties*, met eigen doelen, klanten, markten en prioriteiten, waarbij overheidssubsidie mooi meegenomen is. Het Koepelconvenant wist zich geen raad met de PBC's.

De OBD is een goed voorbeeld van een PBC die in de eigen provincie goed is ingebed in het provinciale netwerk (taakorganisatie) en buiten de provincie geld verdient als marktorganisatie - wk).

Rommelig niet negatief

Van de Donk pleit voor een positievere kijk op hybride organisaties. Ze zijn "rommelig", maar het leven kan zo ingewikkeld zijn dat je niet kunt kiezen voor één ontwerpprincipie (staat òf markt), maar juist moet kiezen voor een combinatie van organisatievormen.

"Hybride organisaties opereren in het fragiele evenwicht tussen staat en markt. Aan de ene kant zijn er de puur publieke organisaties; zij voeren strikt het overheidsbeleid uit. Dat leidt vaak tot organisaties die minder flexibel en innovatief zijn. Aan de andere kant heb je de commerciële bedrijven. Ook die zijn niet altijd innovatief, omdat ze zich vooral richten op innovaties waarmee ze gemakkelijk geld kunnen verdienen. In onze bundel hebben we laten zien dat er belangwekkende maatschappelijke innovaties zijn bij organisaties die opereren op het snijvlak tussen overheid en commercie. Het zijn misschien halfslachtige organisaties, maar wèl interessant".

Ironie

Van de Donk zegt dat de ironie is dat hybride organisatie die keurig op hun centen zitten en doen wat de overheid van hen vraagt, worden beloond. "Dat blijkt bijvoorbeeld uit de rapportages van de inspecties die de woningbouwcorporaties toetsen. Die kijken alleen naar indicatoren als het aantal gebouwde huizen, maar niet naar de vernieuwingen die zijn doorgevoerd. Neem je risico's dan loop je het gevaar dat je wordt geschoren".

*) Taco Brandsen, Wim van de Donk en Patrick Kenis (red.):

Meervoudig bestuur; publieke dienstverlening door hybride organisaties. Uitgeverij Lemma, Den Haag 2006. ISBN 90 5931 445 X. Prijs € 39.

Kort Vernieuwingsnieuws

Gelders collectieplan

De Vereniging Samenwerkende Gelderse Bibliotheken (SGB) is 6 juni akkoord gegaan met een plan voor een provinciaal collectiebeleid.

De SGB vindt wel dat OCW en de provincie er financieel aan moeten bijdragen.

PBC Utrecht wordt BiSC

In tegenstelling tot eerdere berichten wordt er geen nieuw Bibliotheek Service Centrum (BiSC) in Utrecht opgericht (waarna de PBC Utrecht zou worden opgeheven), maar wordt de PBC statutair omgevormd tot BiSC. De leden van de Raad van Toezicht van BiSC worden benoemd door de provincie en door de SUB (Stichting Samenwerkende

Utrechtse Bibliotheken). BiSC wordt in ieder geval belast met de levering van ICT-diensten. De voorbereiding van het provinciale netwerk en bibliotheek-automatiseringssysteem (Bicat) is in volle gang. De bibliotheken Baarn, Nieuwegein en Veenendaal hebben besloten eerst te kiezen voor een eigen oplossing, zij gaan samen een eigen Bicat-netwerk vormen. Het is de bedoeling dat **Chris Frowein** van M&I/Partners uit Amersfoort tijdelijk de directie over BiSC gaat voeren. Deze maand wordt gestart met de werving van de nieuwe directeur van BiSC.

Chris Wiersma, tot voor kort directeur van de PBC Utrecht, is benoemd tot directeur van de Bibliotheek Almere.

Bibliotheek Baarn schakelt OBD in

Bibliotheek Baarn (werkgebied 24.500 inwoners) besteedt haar backofficetaken uit aan de Overijsselse Bibliotheek Dienst (OBD). De Baarnsche Courant van 23 juni schreef:

"Hoewel Baarn loyaal deelneemt in provinciale vernieuwing, verloopt het in 2001 ingezette proces niet naar wens. In plaats van voor bibliotheekvernieuwing is gekozen voor een herstructurering, waarvan het resultaat gering is. Netwerkvorming stagneert. Er zijn nog geen regionale bibliotheken en over de inrichting van de provinciale serviceorganisatie is nog geen besluit genomen. Baarn heeft de provincie als samenwerkingspartner voorlopig in de wachtkamer laten plaatsnemen. Met Nieuwegein en Veenendaal is een eigen weg naar succes ingeslagen. Ingezet is op een slanke organisatie met backoffice-werkzaamheden die worden uitbesteed aan de Overijsselse Bibliotheek Dienst".

Directeur SFB benoemd

Het Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) heeft **Ronald Spanier** aangesteld als directeur. Ronald is afkomstig van Bibliotheek Almere, waar hij verantwoordelijk was voor de WSF.

Het SFB ondersteunt wel twee basis-bibliotheken: de FlevoMeer Bibliotheek en Bibliotheek Almere.

"WSF-subsidie NH naar SOOB NH"

De WSF-subsidie van Noord-Holland gaat in de toekomst naar de SOOB NH (directie-overleg Noord-Holland), mits de SOOB er voor zorgt dat er een provinciaal collectieplan

komt. Dat is althans de aanbeveling in een WSF-rapport van **Paul van Royen**, in opdracht van bureau BMC gemaakt voor de provincie Noord-Holland.

SOOB, WSF-bibliotheken (Stadsbibliotheek Haarlem en OB Amsterdam) en ProBiblio kunnen zich vinden in de aanbeveling van het rapport. Het rapport gaat nu met de adviezen naar de provincie Noord-Holland. De SOOB heeft in haar reactie de kanttekening geplaatst dat het plan duidelijk moet voorzien in een behoefte en niet moet leiden tot extra kosten en bureaucratische ballast. Kortom: een pragmatisch plan over afstemming van bovenlokale collecties, dat snel uitgevoerd kan worden.

SOOB NH tegen wetgeving

De leden van de SOOB NH (directieoverleg Noord-Holland) vinden dat wetgeving op bibliotheekgebied geen zin heeft als deze niet tegelijk gepaard gaat met veel meer financiering door de rijksoverheid. Dat hebben ze de VOB laten weten n.a.v. het advies van de VOB-werkgroep Wetgeving. De SOOB schreef de VOB. "De leden van de SOOB zijn zich er van bewust dat Nederland een gedecentraliseerde eenheidsstaat is. Zij realiseren zich dat er geen enkele politieke aandring is om het bibliotheekwerk weer te centraliseren of om het rijk meer financiële middelen aan het bibliotheekwerk te laten bijdragen. Het tegendeel is eerder het geval. De gemeenten zijn en blijven de primaire financier en beleidsbepaler van de bibliotheek. De SOOB is van mening dat VOB en OCW zich dit gegeven onvoldoende realiseren bij de beleidsvoorbereiding. *Simpel gezegd: de rijksoverheid gaat hier niet meer over; dit is gemeentelijk beleidsterrein*". De SOOB zegt verder nog steeds achter het pleidooi te staan het grootste deel van de OCW-vernieuwingsmiddelen aan te wenden voor de afkoop van het leenrecht (waarmee ongeveer € 15 miljoen gemoeid is). "Helaas vond dat pleidooi geen gehoor. De SOOB blijft van mening dat een dergelijke afkoop zichtbaar positieve effecten zal hebben op alle individuele bibliotheken".

BOZH voor wetgeving

De leden van BOZH (directieoverleg Zuid-Holland) menen dat het een goede zaak is een aantal vereisten t.a.v. het openbare bibliotheekwerk in voorwaardenscheppende zin te verankeren in wetgeving. De leden van BOZH kunnen zich vinden in wat de VOB-werkgroep Wetgeving daarover heeft

opgemerkt. "Bibliotheekbeleid mag niet afhangen van de kleur van een regering, maar moet zodanig verankerd zijn in kaders dat ook volgende regeringen zich er op baseren. BOZH kan zich ook vinden in de aanbeveling om aansluiting te zoeken bij samenhangend beleid voor de publieke informatie- en mediavoorziening".

De BOZH-leden wijzen er wel op dat de bepleite zorgplicht van de overheden gepaard zal moeten gaan met voldoende financiering om wetgeving meer te laten zijn dan goede bedoelingen.

Mini-Google websites SOOB en BOZH

De websites van SOOB, BOZH, Netwerk van Directeuren en Openbare Bibliotheek Haarlemmermeer worden voorzien van *Mini-Google*.

Toepassing van Mini-Google levert een zeer diepe ontsluiting van documenten op, n.l. op ieder woord in de tekst van het document.

SOOB, BOZH, NvD en Bibliotheek Haarlemmermeer hebben hier **drs. S.R.L. Jansen** van de Universiteit van Utrecht (Institute of Information and Computing Sciences) voor ingeschakeld.

Op de SOOB-site is Mini-Google als proef geïnstalleerd (vooralnog alleen voor de leden).

Zie www.soorb.nl, www.bozh.nl, www.directeuren.net en www.obhm.nl.

Opinie

Hoe verder na Medy?

Een gevolg van de nacht en de dag van **Lousewies** (28 en 29 juni) is dat we geen **Medy** voor de bibliotheekvernieuwing meer hebben.

Bibliotheekvernieuwing is noch controversieel noch niet-controversieel: het staat, zoals ook Van der Laan zelf constateert, *niet* op de maatschappelijke agenda. Balkenende-III kan er dus nog even rustig mee doorgaan.

En dan? Wat gebeurt er onder *een nieuw kabinet* met de € 20 miljoen van OCW voor bibliotheekvernieuwing? Er is veel gebeurd, maar er is ook *het nodige* niet gebeurd, zegt de door Medy aangehaalde Monitor 2005 van

het Procesbureau. Zij geeft openlijk toe dat *het gedecentraliseerde karakter* van het openbare bibliotheekwerk de mogelijkheden van OCW beperkt. Volgens het Stuurgroepid Ton van Vlimmeren (op voordracht VOB) is er veel geld naar *dure bureaus* gegaan, in plaats van naar de bibliotheekmedewerkers. Die moesten het voornamelijk maar in hun eigen uren doen.

Er kunnen twee dingen gebeuren:

1. Een nieuw kabinet vindt dat de bibliotheekvernieuwing nu maar eens klaar moet zijn. De zogenaamde *basisbibliotheekvorming* is wel zo'n beetje uitgekristalliseerd: wat nu nog niet gefuseerd is, fuseert ook niet meer na 2007. En inhoudelijk weten we het wel: bibliotheekwerk is overal goed voor, kan met tal van instellingen samenwerken of samengaan ("bibliotheekverbreding"), er worden talloos veel prachtige innovatieprojecten uitgevoerd, we hebben op elk zee-, meer- en rivierstrand een *strandbibliotheek* en in 2007 komt er een *nationale bibliotheekpas*, gekoppeld aan de CJP-pas. BB-directeuren zullen hun *cultureel ondernemerschap* uitstekend weten te combineren met *het vernieuwde opdrachtgeverschap* van gemeenten, waarmee bibliotheekwerk (van landelijk oogpunt uit bezien) inhoudelijk nog verder alle kanten op zal schieten. OCW heeft de BB zelf uitgevonden, de VOB heeft het verval van de provinciale PBC-netwerken *niet* tegen-gehouden, dus mag "Den Haag" ook niet klagen dat de BB-directeuren hun eigen weg kiezen, zoals gemeenten (autonome instellingen) dat natuurlijk ook doen. De € 20 miljoen wordt aangewend om (ik noem maar een goed doel) de *WMO-tekorten* van de gemeenten te dekken. Het nieuwe kabinet vindt dat nuttiger dan het aan dure bureaus te blijven geven. Met dank aan Ton van Vlimmeren. En het *gedecentraliseerde karakter* van het bibliotheekwerk aanpakken? Er is politiek geen enkel animo om weer tot meer centralisatie (via wetgeving) te komen. Eerder dan de ABC-wet van Henk Middelveld zal er een door het particuliere initiatief ontwikkelde nationale archief-bibliotheekcultuurkaart zijn. De landelijk geregisseerde bibliotheekvernieuwing sterft, samen met D66, *een zachte dood*. Al naar gelang de inzet, betrokkenheid, visie, kennis en kunde van bibliothecarissen, BB-directeuren,

gemeenteambtenaren en gemeente-bestuurders hebben de lokale/regionale basisbibliotheken meer of minder kwaliteit en toekomstperspectief.

2. Een nieuw kabinet acht die € 20 miljoen een te *gering bedrag* om zich druk over te maken. De bibliotheekvernieuwings-ambtenaren van OCW vinden hun nieuwe minister en staatssecretaris bereid om het bedrag te handhaven. Er mag dan al veel gebeurd zijn, er moet ook nog "*het nodige*" gebeuren en de ambtenaren weten - veel beter dan bibliothecarissen - wat nodig is. Uiteraard zal de VNG er in het kader van de sanering van de specifieke uitkeringen sterk voor pleiten die € 20 miljoen aan het Gemeentefonds toe te voegen, maar dan hebben de OCW-bibliotheekvernieuwingsambtenaren helemaal niets meer te doen. En ook de VOB heeft daar geen enkel belang bij. De gezamenlijke Haagse bureaucratie van OCW, Procesbureau en VOB zal dus alles in het werk stellen om het Koepelconvenant nog enige tijd - met uiteraard nieuwe Aanvullingen - intact te laten. Over de hoofden van de basisbibliotheken (de VOB-leden), de PDO'en en de PSO's heen zijn ze al volop bezig de *mars-routeplannen* 2007 van de provincies indringend te beïnvloeden. De VNG zal zich hier morrend bij neerleggen en blijven benadrukken dat het geld *eigenlijk* rechtstreeks naar de gemeenten moet. En het gros van de BB-directeuren valt de VNG daarin bij, zij het met *de variant* dat het geld rechtstreeks naar *de BB* moet. Want wie weet er nou het beste wat goed is voor zijn (potentiële) gebruikers? De BB-directeur toch zeker! OCW heeft de BB zelf uitgevonden, de VOB heeft het verval van de provinciale PBC-netwerken *niet* tegengehouden, dus mag "Den Haag" ook niet klagen dat de BB-directeuren zich sterker gaan manifesteren als het gaat om de Haagse aanwending van rijks-geld. De spanning tussen centralistische en decentralistische neigingen zal groter worden, zowel binnen als buiten de VOB.

WK

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 10 organisaties: Biblionet Groningen, Bibliotheekservice Fryslân, PBC Drenthe, Overijsselse Bibliotheekdienst, Biblioservice Gelderland, PBC Utrecht, ProBiblio (PSO voor Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (v/h PBC Noord-Brabant) en Bibliotheekhuis Limburg. De relatie tussen deze 10 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar.

Bent u het met opinies in deze Nieuwsbrief:

- helemaal niet eens;
- niet helemaal eens;
- een beetje wel eens;
- helemaal wel eens?

Laat het weten. Reacties en spontane bijdragen worden gepubliceerd. De enige eis is dat ze leesbaar zijn, niet te lang en niet in strijd met de Nederlandse Grondwet.

Ze mogen wel in strijd zijn met de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, het Koepelconvenant, het rapport-Meijer, de rapporten van de Raad voor Cultuur, OCW-nota's, VOB-beleidsnotities, PBC-notities, WSF-notities en notities van organisatie-adviesbureaus.

WK